JOURNAL OF GASTRONOMY HOSPITALITY AND TRAVEL

ISSN: 2619-9548 **Journal homepage:** www.joghat.org

Received: 1.2.2022 Accepted: 15.3.2022

Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel, 2022, 5(1), 417-425

Araştırma Makalesi (Research Article)

MEDİKAL TURİZM KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (2018-2022) (BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THE MEDICAL TOURISM POSTGRADUATE THESES) (2018-2022)

Seher KONAK[1*] (orcid.org/ 0000-0002-6847-9754)

[1]Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, Eskişehir, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın amacı, 2018-2022 yılları arasında Türkiye'de medikal turizm konusunda yazılmış lisansüstü tezleri bibliyometrik analiz yoluyla ortaya koymaktır. Bu amaçla, tezlere ilişkin veriler Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nin web adresinden elde edilmiştir. Bu kapsamda "medikal turizm" anahtar kelimesi kullanılarak ilgili veri tabanından toplam 43 teze ulaşılmış ve erişim sınırı olmayan 43 tez analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; tezlerin lisansüstü düzeyleri, araştırma yöntemleri, hazırlandıkları enstitü türleri, danışmanların unvanları, sayfa sayısı ve anahtar kelimeler konusunda bulgular elde edilmiştir. Bulgulara göre, en fazla tez yüksek lisans (35) düzeyinde iken, en fazla tezin sosyal bilimler enstitüsüne bağlı olarak hazırlandığı belirlenmiştir. Tezlerde en çok nitel araştırma yönteminin kullanıldığı ve Türkiye genelinde 28 farklı üniversitede medikal turizm konulu tez hazırlandığı görülmüştür. Bu sonuçların, medikal turizm konusuna gün geçtikçe artan ilginin tezlere ve tez sayısına yansımalarına dikkat çekeceği ve bu alanda çalışacak araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tez, Medikal turizm, Bibliyometri, Ulusal Tez Merkezi

Abstract

The aim of this study is to reveal the postgraduate theses written on medical tourism in Turkey between the years 2018-2022 through bibliometric analysis. For this purpose, data on theses were obtained from the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education. In this context, a total of 43 theses were reached from the relevant database by using the keyword "medical tourism" and 43 theses with no access limit were analyzed. In the result of study, findings were obtained from the postgraduate levels of the theses, research methods, the types of institutes they were prepared, the titles of the advisors, the number of pages and keywords. According to the findings, it was determined that the majority of theses were at the master's level (35) and the most of theses were prepared affiliated to the institute of social sciences. It has been seen that in theses qualitative research method is mostly used and thesis on medical tourism has been prepared in 28 different universities throughout Turkey. It is thought that these results will draw attention to the reflections of the increasing interest in medical tourism on the theses and the number of theses and will contribute to the researchers who will work in this field.

Keywords: Thesis, Medical tourism, Bibliometrics, National Thesis Center.

* Sorumlu yazar: skonak@ogu.edu.tr
DOİ: 10.33083/joghat.2022.141

Giriş

Sağlık turizmi, ülkelerin en önemli gelir kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Turizmin mevsimlik dalgalanmalarından etkilenmeyen bir türü olan sağlık turizmi son yıllarda popüler hale gelmiştir (Ağaoğlu vd., 2019). T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Sağlık Turizminde Süreçler ve Aracı Kuruluşlar Araştırma Raporu'na (2012) göre, sağlık turizmi; termal/spa/welness turizmi, ileri yaş turizmi, engelli turizmi ve medikal turizm (tıp turizmi) olmak üzere dört başlıkta sınıflandırılmaktadır.

Sağlık turizminin bir alt kolu olan medikal turizm bir niş pazar olarak 1990'lı yılların sonunda hızlı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Medikal turizm, insanların tıbbi, dişle ilgili, cerrahi tedavi almak için denizaşırı ülkelere seyahat etmesiyle gündeme gelmiştir. Özellikle Amerika gibi zengin dünya ülkelerindeki yüksek tedavi maliyetleri, uzun bekleme listeleri ve uygun döviz kurları nedeniyle son yıllarda gözle görülür şekilde büyümektedir (Connell, 2006; Connell, 2013).

Sağlık turizmi kapsamında yer alan medikal turizm, yabancı turistlerin tıbbi tedavi almak amacıyla yaptıkları planlı seyahatler olarak tanımlanabilir. Bu seyahatin kapsamına yeni yerler görmek, dinlenme, spor faaliyetleri gibi aktiviteler dâhil olsa da tıbbi müdahale ön plana çıkmaktadır (Gürleyen ve Çınar, 2021).

Medikal turizm son yıllarda özellikle Amerika gibi gelişmiş ülkeler arasında popülerlik kazanmıştır. Amerikalı turistler dâhil medikal turistlerin çoğu ekonomik nedenlerle seyahat etmektedir (Herrick, 2007'den akt. Temizkan ve Konak, 2018). Amerika'dan diğer ülkelere tıbbi amaçlı seyahat eden medikal turistlerin sayısı 2007 yılında yaklaşık 750.000 iken, bu rakam 2017 yılında 1,4 milyonu geçmiştir (health-tourism.com). Zion Market Research (Zion Pazar Araştırması) önümüzdeki beş yıl için gelir tahmininde bulunarak "Tedavi Türüne Göre Medikal Turizm Pazarı: Küresel Endüstri Perspektifi, Kapsamlı Analiz ve Tahmin, 2017-2024" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre, medikal turizm pazarının 2024 yılı sonuna kadar yaklaşık 28 milyar ABD doları gelir elde etmesi beklenmektedir (renewbariatrics.com). Medikal turizmde en çok tercih edilen 10 ülke Hindistan, Malezya, Singapur, Tayland, Brezilya, Güney Afrika, Macaristan, Meksika ve Körfez Ülkeleridir (Sayın vd., 2017).

Türkiye'de sağlık turizmi alanında son 15 yılda hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. Medikal Turizm Değerlendirme Raporu'na (2013) göre 2011 yılında Türkiye'de sağlık hizmeti alan uluslararası hasta sayısı 156.176 iken bu sayı %68 artarak 2012 yılında yaklaşık 262.000 olmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2013). Ülkemiz, 2013 yılında ise 2 milyar 750 milyon dolar sağlık turizmi geliri elde etmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Türkiye, ABD'ye kıyasla %75-90 oranında maliyet avantajı sağlayan tedavi fiyatları ve JCI (Uluslararası Birleşik Komisyonu) tarafından akredite edilmiş sağlık kuruluşları ile dünyada tercih edilen ülkeler arasına girmeyi başarmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2012). Bu bilgilerden hareketle, Türkiye'nin medikal turizm pazarında önemli bir potansiyeli olduğu görülmektedir. Ülkemiz gerek coğrafi konumu gerekse uzmanlaşmış insan gücü ile medikal turizmde öncü olan birçok ülke (Tayland, Malezya, Hindistan vb.) ile rekabet edebilir duruma gelmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010).

Sağlık turistlerinin medikal turizme gösterdiği ilgiye paralel olarak ilgili yazında da yapılan akademik araştırmalarda ve tezlerde artış görülmektedir. Bu bağlamda son yıllarda medikal turizm konulu tezlere olan ilginin arttığını çeşitli göstergelerle ortaya koymak bu araştırmanın temel amacıdır. Bu konuda yapılan ilgili çalışmalar literatür taraması bölümünde özetlenmektedir. Daha sonra yöntem bölümünde araştırmanın tasarımı ve bulgulara değinilmekte, çalışma sonuç ve öneriler bölümü ile tamamlanmaktadır.

Literatür Taraması

Canik ve Özdemir (2019) çalışmalarında 1988-2017 yılları arasında sağlık turizmi konusunda yazılan tezler bibliyometrik olarak analiz etmiştir. YÖK veri tabanından lisansüstü tezler sağlık turizmi, medikal turizm, engelli turizm ve yaşlı turizmi anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda 139 yüksek lisans tezi ve 29 doktora tezi çeşitli kriterlere göre incelenmiştir. En fazla tezin Dokuz Eylül Üniversitesi'nde hazırlandığı, en fazla yoğunlaşılan konunun sağlık turizmi konulu tez olup, 137 tezin sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir.

Çolakoğlu ve diğerleri (2019) tarafından yapılan benzer bir çalışmada 2008-2018 yılları arasında yazılan Türkiye'deki medikal turizm tezleri bibliyometrik olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda 10 yıllık süreçte toplam 38 tez olduğu belirlenmiştir. Ancak bu tezlerden açık erişimli 31 adet tezi incelemişlerdir. Bu çalışmada ise 2018-2022 yılları arasında hazırlanan tez sayısı 43 olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, son yıllarda medikal turizm konusuna artan ilginin bir göstergesi şeklinde yorumlanabilir.

Doğan ve Doğan (2020) çalışmasında sağlık turizmi konulu web of sciences veri tabanından 2000-2019 yılları arasında SSCI (Social Science Citation Index) atıf indeksinde taranan 494 makale analiz edilmiştir. Sağlık turizminin alt bileşenleri olarak termal turizm, medikal turizm, yaşlı ve engelli turizmi, termal/spa/welness turizmi bibliyometrik analize dahil edilmiştir. Bulgular, en fazla kullanılan anahtar kelimenin "medikal turizm", en fazla atıf alan yazarın "John Connell" ve derginin ise "Tourism Management" olduğunu göstermiştir.

Sarıkaya ve Yılmaz (2021) tarafından yüksek lisans tezinden üretilen makale çalışmasında 2008-2020 yılları arasındaki medikal turizm temalı tezler incelenmiştir. 53 yüksek lisans ve 11 doktora tezi incelenmiştir. Tezlerin en fazla Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yer alan İstanbul, Balıkesir ve Ankara illerinde hazırlandığı belirlenmiştir. Bu yıllar arasında daha fazla tez çalışmasının olduğu ve bölgesel olarak daha geniş bir alana çalışmaların yayıldığı vurgulanmıştır. Enstitü bazında sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerine bağlı tezlerin fazla olduğu görülmüştür.

İlgili literatür incelendiğinde konuyla ilgili bibliyometri çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu çalışma, konuyla ilgili bibliyometrik verilerin güncellenmesi, tezlerin farklı parametreler kullanılarak incelenmesi ve medikal turizme artan ilginin tezlere yansıması bakımından önemli görülmektedir.

Yöntem

Bibliyometrik analiz, anahtar kelimeler, sınıflandırma kodları, yazarlar ve alıntılar gibi bibliyografik varlıklar tarafından temsil edilen araştırma alanının resmini bütün olarak görmemizi sağlayan bir analiz türüdür (Merigo ve Yang, 2017). Bu analiz türünde herhangi bir alanda yapılan bilimsel çalışmalar çeşitli göstergelere ayrılarak (yıl, konu, özet, yazar sayısı, atıflar vb.) analiz edilmektedir (Canik ve Özdemir, 2019).

Bu çalışmada, 2018-2022 yılları arasında hazırlanan medikal turizm konulu tezlerin çeşitli göstergelerle incelenmesi amaçlanmaktadır. Bibliyometrik analiz yöntemi yoluyla gerçekleştirilen bu çalışmada, veriler Ulusal Tez Merkezi'nin web sayfasından tez adı kriterine göre medikal turizm adıyla tarama yapılarak elde edilmiştir. 2018-2022 yılları arasında toplam açık erişimli 43 teze ulaşılmıştır. Çalışma, ikincil verilere dayalı doküman incelemesi olduğundan dolayı etik kurul onayı gerektirmemektedir. Tezler üzerinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

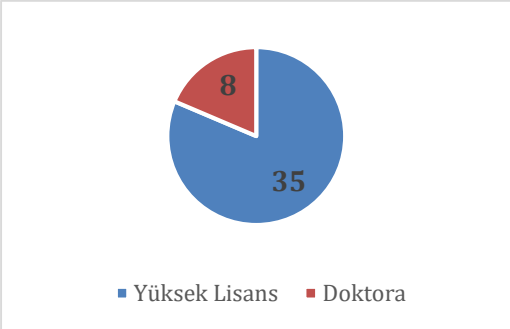
- Yazılan tezlerin lisansüstü düzeyleri nedir?
- Tezlerin hazırlandığı yılların dağılımı nedir?
- En çok hangi araştırma yöntemi kullanılmıştır?
- Tezlerin danışman unvanları ve sayfa sayıları nedir?
- Tezler hangi üniversite ve enstitü adı altında hazırlanmıştır?
- Hangi anahtar kelimeler kullanılmıştır?
- Tezler hangi Anabilim Dalında hazırlanmıştır?

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde incelenen tezlerin lisansüstü düzeyleri, araştırma tasarımları, danışman unvanları, hazırlandığı yıl, sayfa sayısı, hangi enstitü ve anabilim dalında hazırlandıkları ve anahtar kelimeler gibi konulara yönelik elde edilen bulgular yer almaktadır.

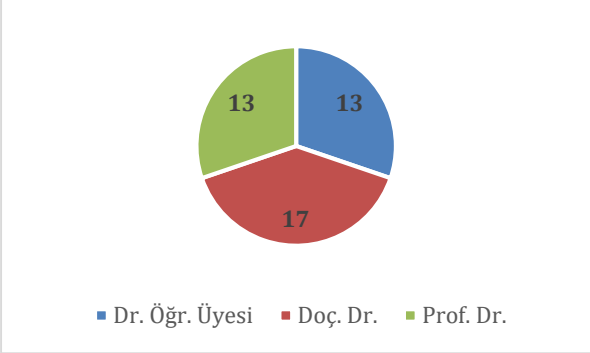
Bu çalışmada toplam 43 adet medikal turizm konulu lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezlerin tamamı açık erişimli olup, erişime açık olmayan teze rastlanılmamıştır. Lisansüstü tezlerden 35 tanesi yüksek lisans düzeyinde iken 8 tanesi doktora düzeyindedir. Grafik 1'de görüleceği gibi yüksek lisans tez çalışmaları doktora tez çalışmalarına göre daha fazladır.

Grafik 1. Lisansüstü Tezlerin Düzeyleri

Lisansüstü tezlerin danışmanlığını yapan akademisyenlerin unvanları Grafik 2'de verilmiştir.

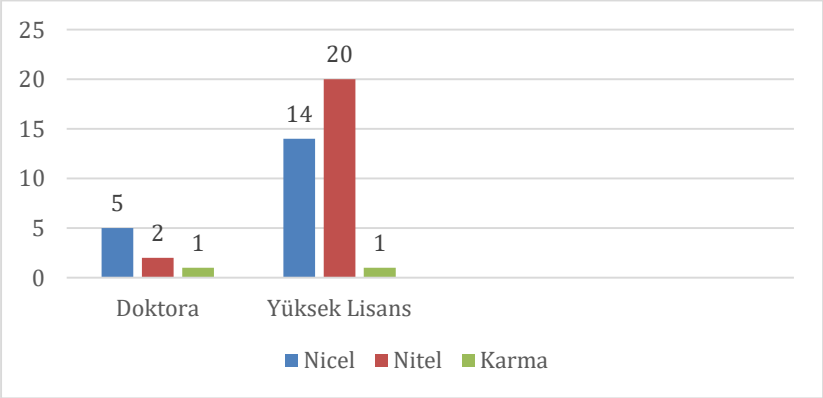
Grafik 2. Lisansüstü Tez Danışmanlarının Unvanları

Grafik 2'de görüleceği üzere, medikal turizm konulu 43 tezin 13'ü profesör, 17'si doçent ve 13 tanesi doktor öğretim üyesi unvanına sahip akademisyenler danışmanlığında hazırlanmıştır. Tezin düzeyine göre bakıldığında ise, doktora tezlerinden 2 tanesi profesör danışmanlığında, 4 tanesi doçent danışmanlığında ve 2 tanesi doktor öğretim üyesi danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Yüksek lisans düzeyinde yazılan 35 tezin 11 tanesi profesör; 11 tanesi doçent ve 13 tanesi doktor öğretim üyesi danışmanlığında gerçekleştirilmiştir.

Medikal turizm konulu lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre sınıflandırılması grafik 3'te verilmektedir.

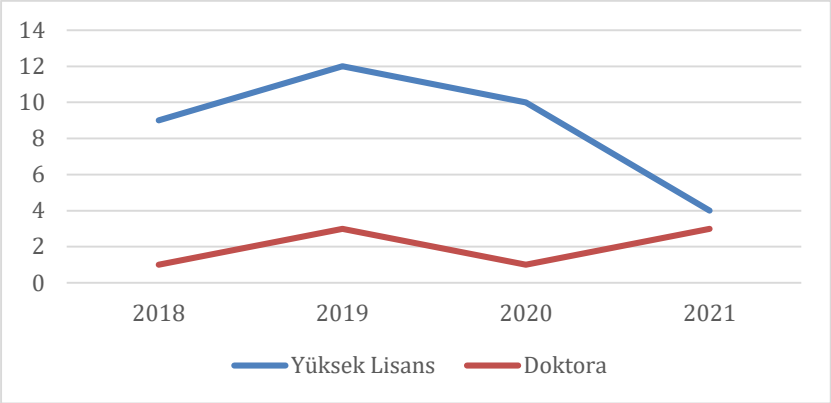
Grafik 3. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde doktora düzeyindeki tezlerin 5 tanesinin nicel, 2 tanesinin nitel ve yalnızca 1 tanesinin karma (nitel+nicel) araştırma yöntemini kullandığı görülmektedir. Yüksek lisans düzeyindeki tezlerin 14 tanesi Nicel, 20 tanesi Nitel ve 1 tanesi karma (nitel+nicel) araştırma yöntemini kullanmıştır. Buna göre, doktora düzeyinde nicel araştırma yönteminin ağırlıklı benimsendiği görülürken; yüksek lisans düzeyinde nitel araştırma yönteminin ağırlıklı benimsendiği söylenebilir. Karma yöntemin hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde bir kez kullanıldığı görülmektedir.

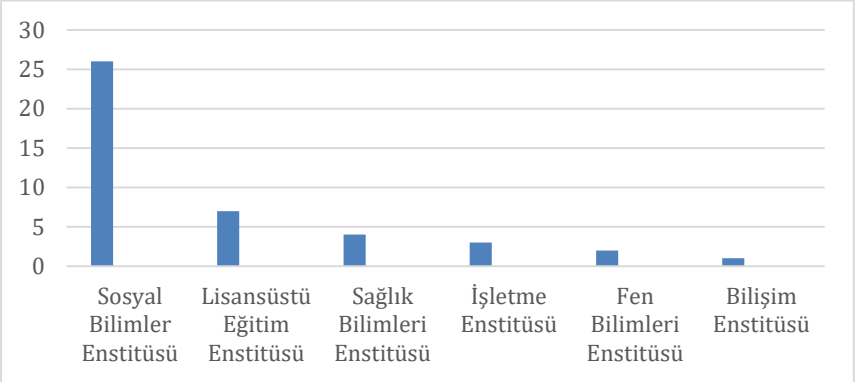
Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı Grafik 4'te verilmiştir.

Grafik 4. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 4'e göre lisansüstü tezlerden 2018 yılında 10 adet tez olduğu (9 adet yüksek lisans, 1 adet doktora), 2019 yılında 15 adet tez olduğu (12 adet yüksek lisans, 3 adet doktora), 2020 yılında 11 adet tez olduğu (10 adet yüksek lisans, 1 adet doktora) ve son olarak 2021 yılında 7 adet tez olduğu (4 adet yüksek lisans ve 3 adet doktora) görülmektedir.

Grafik 5. Enstitü Türüne Göre Sınıflandırma

Grafik 5'te görüleceği üzere, medikal turizm tezlerinin yarıdan fazlası (26 adet) Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak hazırlanmıştır. Bunu sırasıyla 7 adet tezle Lisansüstü Eğitim Enstitüsü; 4 adet tezle Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 3 adet tezle İşletme Enstitüsü, 2 adet tezle Fen Bilimleri Enstitüsü izlemektedir. Bilişim Enstitüsüne bağlı hazırlanan yalnızca bir adet tez bulunmaktadır. Medikal turizm konusu ağırlıklı olarak sosyal bilimler enstitüsüne bağlı hazırlanmasına rağmen, eğitim, sağlık, fen bilimleri ve bilişim enstitüleri tarafından da ilgi gördüğü söylenebilir.

Lisansüstü tezlerin sayfa sayılarına ilişkin yapılan inceleme sonucunda, doktora düzeyindeki tezlerin en az sayfa sayısının 133 olduğu, en fazla sayfa sayısının 307 olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans düzeyindeki tez çalışmalarında ise en az sayfa sayısı 68 iken en fazla sayfa sayısı 235 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Hazırlandığı Üniversiteler (2018-2022)

Üniversite	Tez Sayısı
Balıkesir Üniversitesi	3
İstanbul Üniversitesi	3
Sakarya Üniversitesi	3
Süleyman Demirel Üniversitesi	3
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	2
Gazi Üniversitesi	2
Düzce Üniversitesi	2

Trakya Üniversitesi	2
Anadolu Üniversitesi	2
Akdeniz Üniversitesi	1
Beykent Üniversitesi	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	1
İstanbul Aydın Üniversitesi	1
Maltepe Üniversitesi	1
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1
Atılım Üniversitesi	1
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1
İstanbul Ticaret Üniversitesi	1
İstanbul Teknik Üniversitesi	1
İstanbul Medipol Üniversitesi	1
İstanbul Arel Üniversitesi	1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1
Kayseri Üniversitesi	1
Atatürk Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1
Toplam	43

Tablo 1'de medikal turizm konulu tezlerin hazırlandığı üniversiteler sıralanmıştır. Buna göre, Balıkesir Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde son 4 yılda 3'er adet tezin yayınlandığı görülmektedir. Sakarya Uygulamalı Bilimler, Gazi Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Trakya Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde 2'şer adet tezin yayınlandığı görülmektedir. Diğer tezlerin ise farklı üniversiteler tarafından birer adet dağıldığı görülmektedir. Toplam 43 medikal turizm tezinin 28 farklı üniversitede gerçekleştirilmiş olması nedeniyle, konuya olan ilginin Türkiye'de çok farklı üniversiteler tarafından ilgi gördüğü yorumu yapılabilir.

Tablo 2. Anahtar Kelimelere Göre Sınıflandırma

Anahtar Kelime	Çalışma Sayısı
Medikal Turizm	38
Sağlık Turizmi	27
Turizm	3
Türkiye'de Medikal Turizm	2
Hasta memnuniyeti	2
Algı	2
Hizmet kalitesi	2
Destinasyon	2
Sağlık personeli	2
SWOT analizi	2
Sağlık	2
Toplam	84

Tablo 2'de lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimelere göre tezler analiz edilmiştir. İnceleme sonucunda 43 tezin 42'sinde anahtar kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. En az iki kez tekrarlanan kelimeler tabloda görülmektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere en fazla tekrarlanan anahtar kelime "medikal turizm" olmuştur. İkinci sırada sağlık turizmi sözcüğü ve üçüncü sırada turizm sözcüğü yer almaktadır. Tekrar edilen kelimeler de dahil toplam 168 tane anahtar kelime kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3'te lisansüstü tezlerin hangi anabilim dalında hazırlandığı bilgisi verilmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı (2018-2022)

Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Turizm İşletmeciliği	9	2	11
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	4	1	5
Turizm ve Otelcilik İşletmeciliği	1	-	1
Otel Yöneticiliği	1	-	1
İşletme	2	3	5
Sağlık Yönetimi	10	1	11
Sağlık Turizmi İşletmeciliği	2	-	2
Sağlık Turizmi	1	-	1
Endüstri Mühendisliği	-	1	1
Sağlık Sistemleri Mühendisliği	1	-	1
Sağlık Ekonomisi	1	-	1
İktisat	1	-	1
Coğrafya	1	-	1
Yönetim Bilişim Sistemleri	1	-	1
Toplam	35	8	43

Tablo 3 incelendiğinde en fazla tezin yüksek lisans düzeyinde sağlık yönetimi ve turizm işletmeciliği anabilim dallarında hazırlandığı görülmektedir. Turizm ile ilgili anabilim dallarında hazırlanan toplam tez sayısına bakıldığında ise yüksek lisans tezinin 18, doktora tezinin 3 olduğu görülmektedir. En fazla doktora tezinin 3 tez ile işletme anabilim dalında hazırlandığı belirlenmiştir. Medikal turizm konulu tezlere bakıldığında coğrafya, yönetim bilişim sistemleri, endüstri mühendisliği ve iktisat gibi farklı anabilim dallarında da birer tez hazırlanmış olduğu görülmektedir. Bu durum turizm alanının çok disiplinli bir alan olmasının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Sağlık turizmi kapsamında yer alan medikal turizm, sağlık turistlerinin hem tıbbi tedavi almak hem de yeni yerler görmek, turistik faaliyetlere katılma ve benzeri isteklerini karşılayan alternatif bir turizm türüdür (Aksoy ve Yılmaz, 2019). Tedavi amaçlı yapılan seyahatlerin çeşitli nedenlerle (tedavi masrafları, sağlık güvencesi vb.) son yıllarda arttığı görülmektedir. Son yıllarda medikal turizme artan ilginin lisansüstü tezlere yansımasının genel bir resmini görmeyi amaçlayan bu çalışmada Yükseköğretim Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan toplam 43 tez incelemeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada bibliyometrik analiz yoluyla elde edilen bulgulara göre, medikal turizm konusunda yapılan çalışmalar, 2018-2022 yılları arasını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. 2018 yılı öncesinde benzer bir çalışmaya rastlanıldığından yıllar arasındaki kapsam daraltılarak son 4 yıl analiz edilmiştir. Çolakoğlu ve diğerleri (2019) çalışmasında 10 yıllık sürede toplam 38 tezin belirlendiği ancak bu çalışmada son 4 yılda 43 tezin medikal turizm konusunda hazırlanmış olduğu görülmektedir. Sağlık turizmine olan ilginin ve seyahatlerin artması üniversitelerin lisansüstü programlarındaki artış olarak yansımıştır. İncelenen tezlerin 35 tanesi yüksek lisans, 8 tanesi doktora düzeyindedir. Lisansüstü tezler hazırlanan üniversiteye göre incelendiğinde, en fazla tezin Balıkesir Üniversitesi (3), İstanbul Üniversitesi (3), Sakarya Üniversitesi (3), Süleyman Demirel Üniversitesi (3) ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (3) olmak üzere eşit sayıda olduğu tespit edilmiştir. Diğer üniversitelere bakıldığında da homojen bir dağılımın olmadığı tezlerin toplam 28 farklı üniversite tarafından hazırlandığı belirlenmiştir.

Çalışmanın diğer bulgularına göre tezlerin bağlı oldukları enstitüye göre, sosyal bilimler enstitüsü 26 tezle ilk sırada yer almaktadır. 7 adet tezle lisansüstü eğitim enstitüsü ikinci sırada yer almaktadır. Sosyal bilimlerin yanı sıra fen, sağlık bilimleri ve bilişim enstitülerinde de medikal turizm konulu tezlerin hazırlanmış olması turizm alanının disiplinler arası olduğunun bir göstergesidir. Lisansüstü tezlerin anabilim dalına göre analiz edilmesi sonucu, turizm işletmeciliği 11 tez, sağlık yönetimi 11 tez, turizm işletmeciliği ve otelcilik 5 tez ile ilk üç sırada yer almaktadır.

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerine göre 22 tezde nitel; 19 tezde nicel ve 2 tezde karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Düzeylerine göre incelendiğinde ise yüksek lisans tezlerinde en fazla nitel araştırma tasarımının (20 tez) ve doktora tezlerinde ise nicel araştırma tasarımının (5 tez) kullanıldığı görülmektedir. Karma (nitel+nicel) araştırma yöntemine ise bir yüksek lisans bir doktora tezi olmak üzere toplam 2 tezde rastlanılmıştır. Çolakoğlu ve diğerleri (2019) çalışmasında da benzer bir sonuç elde edilmiştir. 2008-2018 yılları arasında hazırlanan tezlerin 16 tanesinde nitel; 13 tanesinde nicel ve 2 tanesinde karma araştırma tasarımına rastlanılmıştır. Lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimelere göre analiz edildiğinde; en fazla medikal turizm (38 tez), sağlık turizmi (27 tez) ve turizm (3) kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmada 2018-2022 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi ve sadece yayın dili olarak Türkçe tezlerin analiz edilmesi araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalar, sağlık turizmi kapsamında yer alan "spa/wellness turizmi", "engelli turizmi", "üçüncü yaş turizmi" anahtar kelimelerini kullanarak bir araştırma yapabilirler. Ayrıca, lisansüstü tezlerde nicel ve nitel yönteme kıyasla karma araştırma yönteminin az kullanılması nedeniyle, tez çalışmalarında nitel ve nicel araştırma yöntemini birlikte kullanmaya ağırlık verebilirler. Aynı zamanda hazırlanan doktora tez sayısının yüksek lisans tezlerine oranla az olması nedeniyle doktora öğrencilerini bu konu üzerinde çalışmaya teşvik edebilir. Bu çalışmanın, gelecek yıllarda yapılacak medikal turizm konulu araştırmalara ışık tutacağı ve ilgili yazının gelişmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Ağaoğlu, F.O., Karagöz, N., ve Zabun, S. (2019). Sağlık turizmi uygulamaları ve Türkiye'ye getirilerine ilişkin bir değerlendirme, *S.C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (2), 1-23.

Aksoy, C., ve Yılmaz, S. (2019). Sağlık turistlerinin hastaneleri tercih etme kriterleri: Yönetici görüşleri. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-39.

Barca, M., Akdeve, E., ve Gedik, İ. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-92.

Connell, J. (2006). Medical tourism: Sea, sun, sand and surgery. *Tourism Management*, 27, 1093-1100.

Connell, J. (2013). Contemporary medical tourism: Conseptualisation, culture and commodification, *Tourism Management*, 34, 1-13.

Canik, S., ve Özdemir, E. (2019). Sağlık turizmini konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik değerlendirmesi (1988-2017), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 125-134.

Çolakoğlu, Ü., Altun, H. E. ve Kıykaç, B. (2019). Türkiye'deki medikal turizm tezlerinin bibliyometrik profili (2008-2018), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 135-143.

Doğan, S. ve Baynal Doğan, T. G. (2020). Uluslararası alanyazında sağlık turizmi alt bileşenleri üzerine bibliyometrik bir analiz, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 3(4), 561-586.

Gürleyen, B. ve Çınar, F. (2021). Türkiye'nin medikal turizm SWOT analizi: Covid-19 örneği, *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 51-60.

Health-Tourism (2019) Medical tourism statistics and fact. https://www.health-tourism.com/medical-tourism/statistics/ Erişim Tarihi: 07.03.2022

Herrick, D. M. (2007). Medical tourism: Global competition in healthcare (NCPA Policy Rep. No. 304). http://www.medretreat.com/templates/UserFiles/Documents/Medical%20Tourism%20%20NCPA%20Report.pdf

Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Sağlık turizminin geliştirilmesi programı eylem planı. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Merigo, J. M. and Yang, J-B (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science, *Omega*, 73, 37-48.

renewbariatrics.com. Medical tourism facts & statistics (2021). https://renewbariatrics.com/medical-tourism-statistics/ Erişim Tarihi: 07.03.2022

Sarıkaya, F. ve Yılmaz, M. (2021). Medikal turizm temalı ulusal lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi (2008-2020), *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 2573-2591.

Sayın, K.Ş., Yeğinboy, E.Y. ve Yüksel, İ. (2017). Türkiye'de medikal turizm uygulamaları: Bir üniversite ve İzmir sağlık serbest bölgesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 292-300.

Temizkan, S. P. ve Konak, S. (2018). Medikal turizmde medikal seyahat planlayıcılarının web siteleri üzerine bir analiz, *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 1(2), 26-36.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2012). Sağlık turizminde süreçler ve aracılar raporu, https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/505,saglikturizmiwebpdf.pdf Erişim Tarihi: 27.02.2022

T.C. Sağlık Bakanlığı (2012). Türkiye sağlık turizmi el kitabı, http://www.saglik.gov.tr Erişim Tarihi: 09.03.2022

T.C. Sağlık Bakanlığı (2013). Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.